

Pripovedka Strahu željan in pesem Pustna

V svojem arhivu sem našel zanimiv slovenski rokopis v bohoričici. Na tej osnovi lahko predpostavim, da je nastal pred sredo 19. stoletja. Zapisovalec ni napisal ne kraja ne datuma in tudi podpisal se ni. Na osnovi nekaterih izrazov, kot so "čotast", "zmlov", "očes", "benti-ti", "vasvol", in nekaterih manj izrazitih bi bilo moč sklepati, da je tekst nastal nekje v zahodnem delu Slovenije. Glasove š in č piše sh in zh. Uporablja dolgi f, kratki s pa za z (npr. sga-zhe, sa). Namesto črke c piše z. Po potrebi uporablja tudi strešico na o (npr. ôna, ôkno). Nekaj nejasnosti je s črko e, na katero zaradi izgovorjave včasih da ostrivec (v jézhho), ne pa zmeraj. Ker piše zelo stisnjeno, ni zmeraj razumljivo, ali je napisal i ali é. Besede po potrebi na koncu vrstice pravilno z ustreznim znakom deli. Števnike zapiše včasih s številko, včasih z besedo. Začetek stavka začenja včasih z veliko, včasih kar z malo začetnico. Stavke deli največkrat samo z vejico; uporablja pa tudi piko. Če se je zmotil, ali pa da se mu je naredila packa, madež, od črnila, je razmazane črke ponovil v nadaljevanju ali zgoraj nadpisal. Prav tako uporablja okrajšave: cerkvenikov sin zapiše le s zer= sin, podobno uporabi gos. za gospod.

Zanimivo, da za župnika rabi izraz fajmošter, za mežnarja pa lep in star slovenski izraz cerkvenik. Lahko domnevamo, da je izraz ženska za žensko iz gosposke družbe, baba pa za nižji sloj (npr. perberazhala néka baba). Jezik besedila je zelo čist, brez tujih jezikovnih primesi in gramatikalnih vplivov.

Za prvo stran je naredil s svinčnikom črte, na naslednjih treh pa ne več. Očitno je bil večš pisanja, saj je tudi brez črt pisal zelo lepo, enakomerno in ravno. Papir je zelo kvaliteten, vendar brez vodnega znaka. Višina prepognjenega lista je 21,5 cm, širina pa 17 cm. Tudi obstoj črnila je kvaliteten, črke niso obledele.

Odgovora, zakaj in kje je nastala ta pripoved, verjetno ne bo. Prvo vprašanje je lahko, kdo in za koga je to pisal? V čem je smisel? Tekst ima liberalen smisel, ker se mlad fant nikogar ne boji. S tem ko nekoga v cerkvi zakolje, ga župnik ne obsodi in mu da prosto pot. Že to je ne-navadno, da mu oba "cerkvena uslužbenca" nastavita zanko v cerkvi, posvečenem prostoru in ne zunaj nje, npr. na pokopališču. Prav tako tekst ni iz plemiških krogov, saj ravno te obsoja, da so krivični in zato tudi brez glav. Zanimivo je tudi to, da ne cerkvenik ne župnik in ne drugi ljudje niso mogli ugnati neprestrašenca, temveč šele baba, beračica. Simpatija pripovedovalca je tako na strani preprostih in ti tudi uženejo vihravega mladeniča. Zapisovalec s simpatijo piše dobesedno kot pripovedovalec o neprestrašencu. Ni podkupljiv, "dnarji" ga ne zmotijo. Zato ga tudi večkrat imenuje naš neprestrašeneec.

V tej pripovedi niso samo pravljična števila tri, sedem, dvanaest, temveč tudi druga. Rabelj

jih je obesil pet. Pet je tudi zgodb v tem zapisu. Domnevam, da zapisovalec tega ni prepisal iz kake knjižne predloge, temveč na osnovi pripovedi.

Pri prepisovanju sem se držal dobesedno besedila. Tekst je originalno pisan brez odstavkov, zato sem zaradi preglednosti naredil smiselne, vsebinske odstavke. Dolgi f sem spremenil na sedanji s. Besede, ki so izrazito povezane v celote, so označene ležeče.

Če bo za jezikoslovce zanimiv jezik in stil, pa upam, da bo za bralca zanimiva tudi sama fabula, zlasti tista, kako je mladenič ugnal z muhami hudiča.

Strahu Sheljan

Nékega zerkčevnika sin je vasvol ponozhi, nizh ga ni strah. Ozha in gospod fajmoshter ga shele-ta v strah pripraviti kër je pravil de ne ve kaj je strah. Napravila sta mèshnarskiga blapza de se v zèrkvi na mertvashki oder vlèshe kot mertov. Ko pride sin zerkčevnika damu mu narozheta naj pri-bodajo nozh potuhnjenega merlizha varje de mu ne bo ushel. Varje ga, merlizh pa sazhe opolnzhi kvishko lesti, brez strahu mu sapove naj miruje. Kër merlizh ne uboga, in hozhe is zerkve utezbi, ga zer. sin sakolje drugi dan ga gospod in ozha vprashata kaj se je ponozhi godilo in povédar: je gospod mu rezhe ti le pojdi po sveto straha iskat kamer ozhesh.

gré inpride k nekimu mlino kterege je hudizh u najemu imel na sedemlet s tem pogojem de hode gospodarju vse smlov kar mu poshle. Nепrestrashenz nash pravi mlinarskimu gospodarju, destrahuishe in gospodar mu rezhe, naj gre v mlín. Gre in ponozhi ga hudish plashi. sdaj de hisha gori, sdaj de hozhe voda mlín vseti. itd nizh se ne boji vsega tega. sjutraj ga vprasha mlínar aligaje bilo strah inodgovori mu de nizh. shepravi gospodarju, jestvam odvraga she mlín nasajidobim v 24 urah, zhe ozbete. Gospodar pravi le. Nепrestrashenz nash ukashe povm mèh muh naloviti in te mu nese v mlín s pristavkom, to ti je gospodar smleti poslav. Mubé vragu uidejo in tako je ob mlín prishel. Gospodar neprestrashenzu mlín in hzhér ponuja sa plazhilo pa ta ne mara ne sa mlín ne sa hzhér. Gré dalje in pride do rabeljna. Spét timu prvé, de ishe strahu, in rabelj pravi danes sem jih pet obesel. le pojdi nozof podvislize spat. Nепrestrashenz gré o polnozhi, obeshenzi s nogamim migajo, neprestrashenz jih po nogah tepe in spet ga ni bilo nizh strah.

Nепrestrashenz gre v neki grad strahu iskat, tam mu povedo, da v njih gradu gori na nekim br-ibo bo strah nashel, naj le 3 dni notri bo. Dali so mu sa 12 dni shivesha, tri sobe mu odkasbejo in kuhinjo. Nепrestrashenz je notri pervo nozh. Obenajstih pozhi pred gradom nekdo skorobazham, pride gori, ga strashi, de gori itd pa nash neprestrashenz. se ne smeni in gre vezhérjo sase in she sa tri kubat. O kubi mu je zhlóvshko nogo verglo v kuhinjo. pa tud sa to se nizh ni sménil, potlej znosi jed na miso v 4 sklédah in perpravi vse, kar je tréba k jedi, in k vsaki sklédi prishge eno luzh. Prishli so trije bres glav, on je, in rezhe tem bresglavnim, jejte de potlej spravim, jedo in dobili so glave, trije gospodje so bili. potlej ga peljejo s sabo u hram, naj jim pomaga v sodo dnarje vzdigovati, pa svetil je, pomagati pa nizh nozhe ter pravi, jest nimam nizh perdnarjih, nesli so jih v néko sobo, na misousuli ter pravijo, ti imash tukej sa plazhilo dnarje, drugi vezhir je spet tako jed perpravil, ravno tako se je vse sgodilo, in potlej prideta dva moshka in ena shenska bres glav. jedo indobili so glave ter mu dnarje ponujajo, pa nizh ne vsame, in spet mu puste dnarjev sa plazhilo, ker jih je is idanju otel, tretji vezher spét tako stori kot pervedva, pershla je bres glave neka shénska, je in dobi glavog, ta muda pis-mu od grajshine in tako je djala, troje rodov je she tukaj doli ki nimajo pravize do téga grada, drugi dan gre s pismi v spodnjo grajshino, in pustili so mo stari bogati grad,

*sadnizb gré dumu, in tam perpovduje gosp fajmoshtro, da ni nikjer strahu najti v tém perbera-
zšla neka baba in sišhi, potlej poduzhi óna gosp fajmoshtro, de naj ga sapro v jezbo, kjer je eno samo
ókno, naj mu dajo luzb, ktéro bo smiraj glédal in naj mu pod sklédó shívó vrano povesejo. de naj
to sklédó shele tretji dan odvesne, videti, kaj je podnjo, fajmoshter vse tako storé. Nепrestrashenez bi
bil rad bersh svédil kaj je pod njo. odvésne jo vrana mu sleti v obraz in on upije de ga je strah de she
nikdar ne tako.*

Pustna

*Bas pravi bum bum bum
gosti didl didil di
Zitrar nej oshtmal bom
zink zink jih podi
pishu prav dudl dudl du
Guba ha ha ha
Mizka rajala bo
haha ha ha ha*

*She mizkajen jaka
Se suzheta vkrog
Matizhe prov skaska
Nu trobi v svoj rog
Ta zhotast se suzhe
in za dvoobenti
Ta krevcl se luzhe
sa njo sen pubti*

*Tud Mater shupani
je prishla v nogé
katira je lani
siovilo doigé
prav hozhem plesati
sim volna ko vosk
kdor mezhe pelati
bo storil odpustitik*

*Ta male tud zgazhe
se méshajo vmes
vse kinka vse skazbe
vse zikne na plés
she ozha ta stari
je shelo dobil
vshe gleda po pari
deb se obernil*

